

Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmanın Lise Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Etkisi*

Nihan ARSLAN**

Ahmet AKIN***

Öz

Bu araştırmanın amacı, Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmanın akran zorbalığı üzerindeki etkisini incelemektir. Deney ve kontrol grubunda 6'sı kız, 6'sı erkek olmak üzere 12'şer öğrenci yer almıştır. Deney grubunda yer alan öğrencilere araştırmacı tarafından geliştirilen 6 oturumluk Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışma uygulanmıştır. Kontrol grubunda bulunan öğrencilere ise herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği'nin zorba formu kullanılmıştır. Araştırmada 2x3'lük (deney/kontrol gruplarıXön-test/son-test/izleme testi) desen kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme aracı oturumların başlamasından 2 hafta önce ön-test ölçümü olarak; oturumlardan iki hafta sonra son-test ölçümü olarak; son-test ölçümlerinden 2 ay sonra ise deneysel işlemin kalıcılığını belirlemek amacıyla izleme ölçümü olarak, deney ve kontrol gruplarındaki deneklere uygulanmıştır. Bu ölçümlerden elde edilen verilerin analizinde, ölçüm ve gruplar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için; Tek Faktör Üzerinde Tekrarlı Ölçümler İçin İki Faktörlü Varyans Analizi Tekniği kullanılmıştır. Veriler SPSS 17.0 paket programıyla analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışma deney grubundaki katılımcıların akran zorbalığı düzeylerini düşürdüğünü ve bu durumun izleme ölçümlerinde de korunduğunu ortaya koymuştur. Kontrol grubunda bulunan katılımcıların akran zorbalığı ön-test, son-test ve izleme testi ölçümlerinden elde ettikleri puanlar arasında ise anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışma akran zorbalığını azaltmada etkilidir. Çözüm odaklı kısa süreli yaklaşımı temeline dayalı grupla psikolojik danışmanın alanda çalışan psikolojik danışmanlara, psikologlara, eğitim uzmanlarına akran zorbalığını azaltma konusunda ışık tutacağı düşünülmektedir. Elde edilen bulgular ışığında araştırmadan elde edilen sonuçlar tartışılmış ve gelecek araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çözüm Odaklı Kısa Süreli Danışma, Akran Zorbalığı, Lise Öğrencileri.

The Effect Of Solution Focused Brief Group Counseling On Bullying Among High School Students

Abstract

The aim of the current study was to investigate the effect of Solution-Focused Brief Group Counseling on peer bullying behavior. Both experimental and control groups had 12 students for each, con-

* Bu çalışma birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, narslan@fsm.edu.tr

*** Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, aakin@sakarya.edu.tr

sisting 6 females and 6 males. The experimental group took a 6-sessions Solution Focused Short-Term Group Counseling developed by the researcher. The Peer Bullying Scale was used for collecting data from both experimental and control groups. The 2 (experimental and control groups) X 3 (pretest, posttest, follow up) research design was applied. The dependent variable of the current study was Peer Bullying, and the independent variable was Solution-Focused Brief Group Counseling. The scale was administered to both experimental and control groups, as the pretest 2 weeks before the sessions started, and as the posttest 2 weeks after the last session, and also it is used for the follow-up test for determining the permanence of the experimental manipulation, 2 months after the posttest. In order to determine the significant differences between the scores of the pretests, the posttests, and the follow-up tests of both groups, two way analysis of variance (ANOVA) with repeated measures was conducted. Data was analyzed with 17.0 SPSS program. Findings revealed that the Solution Focused Brief Group Counseling diminished the peer bullying levels of the participants in experimental group and the effect was maintained on the follow up measurements. On the other hand, for the control group, there was no significant difference between participants' Peer Bullying Scale scores of the pretest, posttest, and follow up measurements as expected. This study on group counseling, developed in accordance with the basic foundations of the Solution-Focused Brief Group Counseling approach, is thought to provide insight to psychological counselors, psychologists, educational experts working in the field. The results were discussed with within the scope of the related literature, and suggestions were given for future studies.

Keywords: Solution Focused Brief Counseling, Bullying, High School Students.

1. GİRİŞ

Bütün toplumlarda gençlik çağı fırtınalı geçen bir dönem olarak gösterilmektedir. Ergenlerdeki sorunlar ve çatışmalar birbirinden çok farklı nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmakla beraber, bunları ergenlik sırasında meydana gelen bedensel, cinsel, duygusal, sosyal ve kişisel gelişmelerin gençte yarattığı farklılaşmaya bağlı olarak açıklamak mümkündür (Kulaksızoğlu, 2004). Erikson'un kimlik karışıklığı adını verdiği bu dönemde genç, davranışları üzerindeki denetimi kaybeder (Köknel, 2004). Ergenlik döneminin doğasının yanısıra, artan fiziksel güç ve ergenin yaşadığı çevre koşullarına bağlı olarak ergenlik döneminde şiddetten hoşlanma ve saldırganca davranma sıklığında artış olabilmektedir (Kulaksızoğlu, 2004). Bu bağlamda okul ortamında öğrenciler arasında birçok olumsuzluklar yaşanmaktadır. Yaşanan bu olumsuz ilişkilerden biri de zorbalıktır. Temelde bir güç istismanı olan zorbalık olgusu okullarda çeşitli biçimlerde görülmektedir. Akran zorbalığı, bir ya da birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz öğrencileri kasıtlı ve tekrarlı olarak rahatsız etmesi ile sonuçlanan ve kurbanın kendisini koruyamayacak durumda

olduğu bir saldırganlık türüdür (Pişkin, 2002). Gerek ülkemizde gerekse dünyanın pek çok ülkesinde yapılan araştırma bulguları zorbalık olaylarının ciddiye alınabilecek oranda olduğunu ortaya koymaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Adalet Bakanlığına göre her dört öğrenciden biri zorbalığa maruz kalmaktadır. Amerika'da 6.sınıftan 10.sınıfa kadar yaklaşık 1.6 milyon öğrenci en az haftada bir kez zorbalığa maruz kalmaktadır (Akt., Austin ve Sciarra, 2012). Ülkemizde ise, Genç (2007) tarafından lise öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada zorbalığa uğrayan öğrenci oranının %18, zorbalığa tanık olduğunu ifade eden öğrenci oranının ise %56 olduğu ortaya çıkmıştır. Albayrak (2012) tarafından ilköğretim öğrencileri arasında yapılan araştırmada ise öğrencilerin % 29,7'sinin zorbalığa uğradığı, en çok sınıfta öğretmen olmadığında (% 49,3) zorbalık yaşandığı bulunmuştur. Lise öğrencileri üzerinde Pişkin ve Ayas (2005) tarafından yapılan araştırmada ise zorbalığın yaptıkları zorbalık türleri incelendiğinde sırasıyla sözel %21.2, fiziksel %20.2, gruptan dışlama %8.6, eşyalara zarar verme %6.7 ve iftira, dedikodu ve söylen-ti %6 olarak saptanmıştır. Doğan ve Yağmurlu (2010) ise 11-16 yaşları arasındaki 2,641 öğren-

cinin katıldığı çalışmalarında öğrencilerin %31'inin sözel, %24'ünün fiziksel, %21'inin ilişkisel ve %8'inin ise cinsel zorbalık türüne maruz kaldığını belirtmişlerdir. Yukarıda özetlenen araştırma bulguları ve pek çok araştırma zorbalığın ülkemizde ciddi bir problem olduğunu göstermektedir. Okul ortamında güven ve huzur, günümüz eğitim yönetimi paradigması açısından da önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencinin okuldaki güvenilir bir ortamdan dolayı yaşadığı rahatlık, aynı zamanda o öğrencinin okul hayatındaki motivasyonunu da önemli düzeyde etkileyebilmektedir. Dolayısıyla bir okul sendromu haline dönüşen zorbalık kavramını tanıma ve farkındalık düzeyini yükseltme son derece önemli görülmektedir (Yaman, Eroğlu ve Peker, 2011). Okullarda yaşanan zorbalık olayları, bu davranışlara maruz kalan ve bu davranışlarda bulunan ya da bu davranışlara karışmamış olsa da bu olaylara şahit olan öğrenciler üzerinde hayatın belli bir döneminde olumsuz etkiye neden olabilecektir. Ayrıca yaşanan bu olaylar, okulun sosyal atmosferini de olumsuz şekilde etkileyebileceğinden, okulda eğitim öğretim faaliyetlerinin sağlıklı şekilde yürütülmesini güçleştirecektir (Ayas, 2008). Akran zorbalığı ile ilgili yapılan araştırmaların, akran zorbalığını önlemek için tek bir çözüm yolu olmadığı açıkça ortadadır. Bu nedenle okullarda zorbalığı bir sorun olarak görmek, gerekli önlemleri almak ve uygulanabilecek müdahale programları geliştirmek gerekmektedir. Bu bağlamda zorbalık olaylarını önleme ve azaltmada yöneticilere, öğretmenlere ve velilere önemli görevler düşmektedir. Okul çapında bir politika oluşturmak, olumlu bir okul ortamı yaratmak, sınıf kuralları oluşturmak, düzenli veli toplantıları yapmak ve okulda zorbalık eylemlerinin en sık yaşandığı yerlerde güvenlik önlemleri almak uygulanabilecek stratejiler arasındadır. Fakat müdahale programları denilince akla ilk olarak okullarda

çalışan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler gelmektedir. Müdahale programlarının alanında uzman psikolojik danışmanlar tarafından uygulanması çok önemlidir. Ülkemizde akran zorbalığı ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmanın akran zorbalığı üzerindeki etkisini inceleyen herhangi bir deneysel çalışmaya rastlanmamıştır. Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma yaklaşımında sorundan daha çok çözüm üzerinde odaklanılmakta ve kısa sürede çözüm keşfedilip uygulanmaktadır. Lise dönemindeki öğrenciler bu dönemde yaşadıkları sorunların ya da gösterdikleri duygusal ve davranışsal tepkilerin tartışılmasına ve ele alınmasına karşı dirençli olmaktadır (Lines, 2006). Gelişimsel özelliklere sahip ergenlik çağındaki öğrencilere yönelik çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımının uygulanması oldukça önemlidir. Lise öğrencilerine yönelik psikolojik danışmada kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımlarının etkili olduğuna ilişkin araştırmalar bulunmaktadır (Meydan, 2013; Muratori, Picchi, Bruni, Patarnello ve Romagnoli, 2009). Bu doğrultuda, bu çalışmada Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışma aracılığıyla akran zorbalığının azaltılması amaçlanmıştır. Araştırmanın temel hipotezi; "Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışma akran zorbalığının önlenmesinde etkilidir" şeklindedir. Araştırmanın alt hipotezi ise ise; "Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışma uygulanan deney grubu ile kontrol grubunun akran zorbalığı düzeyleri arasında anlamlı fark vardır" şeklindedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma, deneysel bir çalışmadır. Araştırmanın bağımlı değişkenini öğrencilerin Akran Zorbalığı düzeyleri, bağımsız değişkenini Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Da-

nişma oluşturmaktadır. Araştırmada deney ve kontrol grupları ile ön-test, son-test ve izleme ölçümlü 2x3'lük deneysel desen kullanılmıştır. Bu desende, birinci faktör bağımsız işlem gruplarını (deney ve kontrol) gösterirken, diğer faktör bağımlı değişkene ilişkin farklı koşullardaki tekrarlı ölçümleri (ön-test, son-test ve izleme ölçümleri) göstermektedir (Büyüköztürk, 2009). Deneysel çalışmalarda, bağımlı değişkenleri etkileyen ancak araştırmada etkisi

araştırılmayan karıştırıcı faktörlerin olası etkilerini kontrol altına almak, dikkat edilmesi gereken önemli bir noktadır. Böylelikle sonuçlar, nedensellik bağlamında değerlendirilebilir (Hovardaoğlu,2000). Bu araştırmada da deney grubuna eşit olabilecek bir kontrol grubu kullanılarak, bu risk ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın deseni Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Araştırmanın Deseni

Gruplar	Ön test	İşlem	Son test	İzleme
Deney	AZBÖ	Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışma	AZBÖ	AZBÖ
Kontrol	AZBÖ	-	AZBÖ	AZBÖ

AZBÖ: Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği

2.2 Çalışma Grubu

Araştırmaya katılan bireyler, Hendek ilçesinde eğitim öğretim gören 24 lise öğrencisinden

oluşmaktadır. Deney ve kontrol gruplarında yer alan bireylerin demografik özelliklerine göre sayısal dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Bireylerin Cinsiyet, Yaş, Sınıf, Gelir Düzeyi, Anne-Baba Tutumu Ve Akademik Başarı Düzeylerine Göre Dağılımları

		Deney	Kontrol
Cinsiyet	Kız	6	6
	Erkek	6	6
Yaş	15 yaş	4	4
	16 yaş	4	4
	17 yaş	4	4
Sınıf	9.sınıf	4	4
	10.sınıf	4	4
	11.sınıf	4	4
Gelir düzeyi	Düşük	4	4
	Orta	4	4
	Yüksek	4	4
Anne-Baba tutumu	İlgisiz	3	3
	Otoriter	3	3
	Koruyucu	3	3
	Demokratik	3	3
Akademik başarı	Düşük	4	4
	Orta	4	4
	Yüksek	4	4
AZBÖ Puan ortalamaları ($\bar{X}$)		111,2	106,5

Deney ve kontrol gruplarında yer alan bireylerin deneysel işlemin uygulanması öncesinde Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ön-test ölçümlerinden elde ettikleri puanların ortalamaları

ları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla, Bağımsız Örneklem t-testi analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarının Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ön-test Puanlarına ilişkin bağımsız T-testi Analizi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Deney	12	111,25	14,11			
Kontrol	12	106,58	12,78	22	,344	,734

Tablo 3 incelendiğinde, deney grubu ($\bar{X}$ =111,25, Ss= 14,11) ve kontrol grubunda ($\bar{X}$ =106,58, Ss= 12,78) yer alan bireylerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ön-test ölçümlerinden aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

2.3 Deney ve Kontrol Gruplarının Oluşturulması

Grupların oluşturulmasında en önemli ölçüt, bireylerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği-Ben Yaptım kısmından aldıkları puanlarının yüksek olmasıdır. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinden aldıkları ön-test puanları hesaplanmış ve öğrencilerin gruplara atanması işlemi, Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği-Ben Yaptım kısmından aldıkları puanlara göre gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla akran zorbalığı yüksek olan 50 öğrenci sıralanmış ve 50 öğrenci cinsiyet, sınıf, yaş, gelir düzeyi, anne-baba tutumu, akademik başarı düzeyi değişkenleri açısından birbirine eşit olan ve 25'er kişiden oluşan 2 gruba ayrılmıştır. Daha sonra bu öğrencilerle bir ön görüşme yapılarak araştırmaya katılmaları için davet edilmiştir. Ön görüşmeler sonucunda katılmayı kabul eden 24 öğrenci belirlenmiştir. Bu öğrencilerin seçilmesinde gönüllülük dikkate alınmış ve listedeki öğrenciler kura yöntemi ile seçkisiz olarak iki gruba atanmıştır. Daha sonra bu iki grup yine kura yöntemi ile seçkisiz olarak deney grubu ve kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Böylelikle deney ve kontrol gruplarının her birinde 12’şer

öğrenci yer almıştır. Uygulamalara başlamadan bir hafta önce, deney grubunda yer alacak öğrencilerle toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda öğrencilere kısaca çalışmanın içeriği, süresi, zamanı ve grup kuralları hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel analizleri 24 öğrencinin ön-test, son-test ve izleme ölçümü puanları üzerinden yapılmıştır.

2.4 Verilerin Toplanması

Bu araştırma 2012-2013 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde öğrenim gören, Hendek Anadolu Lisesi öğrencilerini kapsamaktadır. Araştırmanın deney ve kontrol gruplarında yer alacak bireylerin belirlenmesi amacıyla, bu okulda öğrenim gören 342 öğrenciye, Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Ölçeklerin ilk sayfasına, katılımcıların kişisel bilgilerini elde etmeye yönelik bir kişisel bilgi formu eklenmiştir. Ayrıca ölçme aracının nasıl cevaplanacağını anlatan yönerge, ölçeklerin üzerine yazılmış ve uygulamaların başlangıcında öğrencilere bu çalışmadan elde edilen sonuçların bilimsel bir araştırmada kullanılacağı ifade edilmiştir. Ölçekler çoğunlukla sınıflarda gruplar halinde uygulanmış ve her bir uygulama yaklaşık 25 dakikada tamamlanmıştır.

Çalışma lise öğrencilerinden oluşturulan iki grupla (deney ve kontrol) yürütülmüştür. Deney grubuna araştırmacı tarafından geliştirilen, Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik

Danışma uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Oturumların başlangıcından iki hafta önce, deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilere Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği (Ayas,2008) ön-test olarak uygulanmıştır. Bu uygulamadan iki hafta sonra deney grubuna, araştırmacı tarafından geliştirilen ve 6 oturumdan oluşan Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışma programı uygulanırken, kontrol grubuyla herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Oturumların tamamlanmasından iki hafta sonra, deney ve kontrol gruplarına Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği, son-test olarak tekrar uygulanmıştır. Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmanın öğrencilerin Akran Zorbalığı düzeyleri üzerindeki etkisinin, zaman etkisinden bağımsız ve uzun süreli olup olmadığını test etmek amacıyla son-testlerin uygulanmasından iki ay sonra, Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği iki gruba da izleme ölçümü olarak son kez uygulanmıştır.

2.5 Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesi sürecinde, hangi testlerin kullanılacağına karar verebilmek amacıyla öncelikle deney ve kontrol gruplarında bulunan bireylerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ön-test uygulamalarından elde ettikleri değerlerin; parametrik testlerin temel varsayımlarını karşılayıp karşılayamadıkları incelenmiştir.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarının Akran Zorbalığı Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçümler	Ön-test		Son-test		İzleme testi	
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Gruplar						
Deney N=12	111,25	14,11	69,42	13,15	63,67	11,30
Kontrol N=12	106,58	12,78	99,83	18,98	96,25	18,33

Tablo 4’de deney ve kontrol gruplarının akran zorbalığı ön-test, son-test ve izleme testi puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir.

Yapılan işlemler, verilerin homojen ve normal dağılıma sahip olduklarını göstermiştir. Deney ve kontrol gruplarında bulunan bireylerin; akran zorbalığı ön-test ölçümlerine yönelik yapılan homojenlik ve normallik testlerinden elde edilen tüm sonuçlar birlikte ele alınarak, araştırmada parametrik testlerin kullanılabilmesine karar verilmiştir.

3. BULGULAR

3.1 Akran Zorbalığına Yönelik Denencenin Test Edilmesi

Araştırmanın temel denencesi; “Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmaya katılan bireylerin akran zorbalığı düzeylerinde kontrol grubunda yer alan bireylere göre anlamlı düzeyde bir azalma olacak ve bu durum uygulamaların tamamlanmasından iki ay sonra yapılacak olan izleme ölçümünde de değişmeyecektir” şeklinde ifade edilmiştir. Bu denence test edilmeden önce deney ve kontrol gruplarında yer alan bireylerin uygulama öncesi, uygulama sonrası ve uygulama bitiminden 2 ay sonra Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinden elde ettikleri akran zorbalığı puanlarının, aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Araştırmanın temel denencesini test etmek amacıyla, deney ve kontrol gruplarında bulunan bireylerin, Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ön-test, son-test ve izleme ölçümlerinden

elde ettikleri puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı tek faktör üzerinden tekrarlı ölçümler için

iki faktörlü varyans analizi (ANOVA) tekniğiyle incelenmiştir. Bulgular Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5. Deney ve Kontrol Gruplarının Akran Zorbalığı Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin İki Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	<i>sd</i>	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Gruplar arası	582480,222	1			
Grup (D//K)	5202,00	1	5202,00	8,201	,009
Hata	13955,111	22	634,323		
Gruplar içi	1795,333	22			
Ölçüm (ön-son- izleme)	8694,694	2	4347,347	18,829	,00
Grup*Ölçüm	7583,083	2	3791,542	16,422	,000
Hata	10158,889	44	230,884		

Tablo 5'de görüldüğü gibi deney ve kontrol gruplarında bulunan bireylerin, Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ön-test, son-test ve izleme ölçümlerinden aldıkları puanların ortalamaları üzerinde yapılan varyans analizi sonucunda, grup etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{(1,22)}= 8,201$; $p<.01$). Buna göre deney ve kontrol gruplarının ön-test, son-test ve izleme ölçümleri arasında ayırım yapmaksızın, Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinden elde ettikleri puanların ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunduğu söylenebilir.

Varyans analizinden elde edilen bulgular, gruplar arasında ölçümlere bağlı olarak anlamlı bir farkın olduğunu ortaya koymuştur ($F_{(2,44)}= 16,422$; $p<.01$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla deney ve kontrol gruplarında bulunan bireylerin, akran zorbalığı ön-test, son-test ve izleme ölçümlerinden aldıkları puanların ortalamalarına bağlı olarak, gruplar-arası ve ölçümler arası karşılaştırmalarına ilişkin Scheffe Testi değerleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Akran Zorbalığı Ölçeği Puanlarının Gruplar arası ve Ölçümler arası Farklarına İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

		Deney Grubu			Kontrol Grubu		
		Ön-test	Son-test	izleme	Ön-test	Son-test	izleme
Deney	Ön-test	—	41,83**	47,58**	—	—	—
	Son-test	—	—	5,75	—	30,41**	—
	izleme	—	—	—	—	—	32,58**

		Deney Grubu			Kontrol Grubu		
		Ön-test	Son-test	İzleme	Ön-test	Son-test	İzleme
Kontrol	Ön-test	-	-	-	-	6,75	10,33
	Son-test	-	-	-	-	-	3,58
	İzleme	-	-	-	-	-	-

**p<.05

Araştırmanın alt denencelerinin ayrı ayrı incelenmesinin, yararlı olacağı düşünülmüştür. Akran zorbalığı ile ilgili ilk alt denence; “Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmaya katılan bireylerin, akran zorbalığı ön-test puan ortalamaları, son-test puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır” şeklindedir. Tablo 6 incelendiğinde, deney grubundaki bireylerin akran zorbalığı ön-test ortalama puanları ($\bar{X} = 111,25$) ile son-test ortalama puanları ($\bar{X} = 69,42$) arasında anlamlı bir fark olduğu (41,83**) görülmektedir. Bu sonuca göre deney grubundaki bireylerin, akran zorbalığı ön-test ortalama puanlarının son-test ortalama puanlarından daha yüksek olduğu ve bu denencenin doğrulandığı söylenebilir.

Akran zorbalığı ile ilgili ikinci alt denence; “Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmaya katılan bireylerin, akran zorbalığı ön-test puan ortalamaları, izleme testi puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır” şeklindedir. Tablo 9 incelendiğinde, deney grubundaki bireylerin akran zorbalığı ön-test ortalama puanları ($\bar{X} = 111,25$) ile izleme testi ortalama puanları ($\bar{X} = 63,67$) arasında anlamlı bir fark olduğu

(47,58**)görülmektedir. Bu sonuca göre deney grubundaki bireylerin akran zorbalığı ön-test ortalama puanlarının, izleme testi ortalama puanlarından daha yüksek olduğu ve bu denencenin doğrulandığı söylenebilir.

Akran zorbalığı ile ilgili üçüncü alt denence; “Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmaya katılan bireylerin, akran zorbalığı son-test puan ortalamaları ile izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmayacaktır” şeklindedir. Tablo 9 incelendiğinde, deney grubundaki bireylerin akran zorbalığı son-test ortalama puanları ($\bar{X} = 69,42$) ile izleme testi ortalama puanları ($\bar{X} = 63,67$) arasında anlamlı bir fark olmadığı (5,75) görülmektedir. Bu sonuca göre deney grubundaki bireylerin, akran zorbalığı son-test ortalama puanları ile izleme testi ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ve bu denencenin doğrulandığı söylenebilir. Akran zorbalığı ile ilgili dördüncü alt denence; “Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmaya katılan bireylerin, akran zorbalığı son-test puan ortalamaları, kontrol grubundaki bireylerin son-test puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde daha düşük olacaktır” şeklindedir. Tablo 6 incelendiğinde, deney grubundaki bireylerin

akran zorbalığı son-test ortalama puanları ($\bar{X} = 69,42$) ile kontrol ($\bar{X} = 99,83$) grubundaki bireylerin akran zorbalığı son-test ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu (30,41**) görülmektedir. Bu sonuca göre denencenin doğrulandığı ve deney grubundaki bireylerin akran zorbalığı son-test ortalama puanlarının, kontrol grubundaki bireylerin son-test ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu söylenebilir. Akran zorbalığı ile ilgili beşinci alt denence; “Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmaya katılan bireylerin, akran zorbalığı izleme testi puan ortalamaları kontrol grubundaki bireylerin izleme testi puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde daha düşük olacaktır” şeklindedir. Tablo 9 incelendiğinde, deney grubundaki bireylerin akran zorbalığı izleme testi ortalama puanları ($\bar{X} = 63,67$) ile kontrol ($\bar{X} = 96,25$) grubundaki bireylerin akran zorbalığı izleme testi ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu (32,58**) görülmektedir. Bu sonuca göre denencenin doğrulandığı ve deney grubundaki bireylerin akran zorbalığı izleme testi ortalama puanlarının, kontrol grubundaki bireylerin izleme testi ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu söylenebilir. Akran zorbalığı ile ilgili altıncı alt denence; “Kontrol grubunda yer alan bireylerin, akran zorbalığı ön-test, son-test ve izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmayacaktır” şeklindedir. Tablo 9 incelendiğinde, kontrol grubundaki bireylerin akran zorbalığı ön-test ($\bar{X} = 106,58$), son-test ($\bar{X} = 99,83$) ve izleme testi ($\bar{X} = 96,25$) ortalama puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı ve bu denencenin doğrulandığı söylenebilir.

4. TARTIŞMA

Bu araştırmanın temel denencesi “Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmaya katılan bireylerin akran zorbalığı düzeyle-

rinde, kontrol grubunda yer alan bireylere göre anlamlı düzeyde bir düşüş olacak ve bu düşüş uygulamaların tamamlanmasından iki ay sonra yapılacak izleme ölçümünde de değişmeyecek” şeklindedir. Araştırmanın temel denencesine yönelik aşağıda sıralanan sonuçlar elde edilmiştir:

1. Deney ve kontrol gruplarının ön-test, son-test ve izleme ölçümleri arasında ayırım yapılmaksızın, Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinden elde ettikleri puanların ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Bu sonuç araştırmada uygulanan Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışmanın etkili olduğunu göstermektedir.

2. Grup ayırımı yapılmaksızın bireylerin, ön-test, son-test ve izleme ölçümlerinden elde ettikleri puanların ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Yani grup ayırımı yapılmadığında, bireylerin akran zorbalığı düzeyleri deneysel işleme bağlı olarak değişmektedir. Bu sonuç araştırmada uygulanan Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışmanın etkili olduğunu göstermektedir.

3. Ortak etkinin (grup*ölçüm etkisinin) incelenmesi sonucunda, elde edilen değer anlamlı olduğu görülmüştür. Yani deney ve kontrol gruplarındaki bireylerin ön-test, son-test ve izleme ölçümlerinde Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanları değişmektedir. Bu sonuç araştırmada uygulanan Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışmanın etkili olduğunu göstermektedir. Tüm bu bulgular dikkate alındığında, araştırmada akran zorbalığı ilgili öne sürülen temel denencenin doğrulandığı söylenebilir. Newsome (2004), okul ortamında zorba davranış gösteren yirmi altı lise öğrencisinin okula devam durumları ve akademik başarıları üzerinde çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımının etkisini araştırdığı çalışmasında, çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma sonucun-

da öğrencilerin okula devam durumları ve akademik başarılarında artış olduğunu bulmuştur. Ayrıca, Franklin, Moore ve Hopson (2008) tarafından, sınıf ortamında davranış problemleri gösteren altmış yedi öğrencinin davranışlarının düzeltilmesinde üç öğretmen ve dört rehberlik öğretmeni ile yedi hafta süren çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımını ele aldığı çalışmada, kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımı sonucunda öğrencilerde olumlu davranış değişiklikleri gözlenmiş ve öğrencilerin davranış problemlerinin azalmaya başladığı sonucuna ulaşılmıştır. Çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımının çocuk ve ergenlerin yaşadığı pek çok sorunun azaltılmasında etkili sonuçlar verdiği görülmektedir. Akran zorbalığının tüm bu değişkenlerle ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda, bu bulguların araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımının, okullarda sorun yaşayan çocuk ve ergenlerin sorunlarının çözümündeki etkililiğine ilişkin yarı deneysel ve deneysel bazı araştırmaların sonuçları değerlendirildiğinde, bu yaklaşımın okulda davranış sorunları yaşayan öğrencilere yönelik etkili sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Franklin ve diğerleri (2007), lise öğrenimini bırakan seksen beş öğrenciye yönelik çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımının etkililiğini değerlendirmişlerdir. Çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımının öğrencilerin geçtiği ders sayısı, derslere devam durumu ve mezuniyet not ortalaması üzerindeki etkisinin incelendiği yarı deneysel çalışmada, çözüm odaklı psikolojik danışmaya katılan seksen beş öğrencinin geçtikleri ders sayılarında artış olduğu ve lise öğreniminden sonra üniversiteye devam etme düzeyinde artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, çözüm odaklı yaklaşımın uygulandığı bir okulda riskli davranışların azaldığı, lise öğrencilerinin okulu bırakma

oranlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Gingerich ve Wabeke (2001) çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımının okul ortamında zihinsel (mental) sağlık problemleri olan lise öğrencileri üzerinde etkililiğini inceledikleri çalışmada, çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımı ile yürütülen oturumlardan sonra öğrencilerin zihinsel sağlık problemlerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, ileride yapılacak çalışmalara ışık tutabilecek ve alanda çalışan psikolojik danışmanlara ve diğer uzmanlara yardımcı olabilecek öneriler: Üniversitelerin psikoloji ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde Çözüm Odaklı Kısa Terapi tekniğinin öğretime yönelik derslere özel önem verilebilir. Okul psikolojik danışmanlarına çözüm odaklı kısa süreli terapi ile ilgili hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi okul uygulamalarında olumlu katkılar sağlayabilir. Zorbalıkla ilgili yapılan ilişkisel çalışmalar okul ikliminin etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle tüm okula yönelik müdahale çalışmalarının oluşturulması akran zorbalığını önlemede faydalı olabilir. Sınıflarda, çözüm odaklı kısa süreli terapinin temel varsayımlarını ve tekniklerini içeren rehberlik faaliyetleri okul psikolojik danışmanları tarafından yapılabilir. Yapılan literatür çalışmasından yola çıkarak aile tutumlarının akran zorbalığını etkilediği söylenebilir. Bu nedenle okullarda ebeveynlere yönelik çalışmalar yapılabilir. Ebeveynlere yapılacak eğitimsel çalışmaların hem zorba davranışların ortaya çıkmasının hem de mağduriyetin engellenmesinde faydalı olacağı söylenebilir. Zorbalık ile ilgili yapılan çalışmalar okul idaresinin ve öğretmenlerin pek çok kez zorbalığı fark edemediklerini göstermektedir. Bu nedenle okul çalışanlarına yönelik eğitimsel çalışmalar yapılabilir. İleride yapılacak çalışmalar için öneriler; Bu araştırmada çözüm odaklı kısa süreli grupla psikolojik danışmanın akran zorbalığı üzerin-

deki etkisi incelenirken, alternatif bir yaklaşımla karşılaştırma yapılmamıştır. Yapılacak yeni araştırmalarda hazırlanan programın alternatif yaklaşımlarla (Bilişsel Davranışçı Terapi, Gerçeklik Terapisi vb.) ya da farklı sağaltım unsurları ile oluşturulmuş programlarla (sosyal beceri eğitimi, benlik geliştirme vb.) karşılaştırılarak etkisi incelenebilir. Ayrıca, bu çalışma zorbalık

yapan öğrencilere yöneliktir. Akran zorbalığının mağdurlarına yönelik bir çalışmayla karşılanmamıştır. Mağdurlara yönelik, çözüm odaklı kısa süreli terapi yönelimli hazırlanan danışma programı yada diğer psikolojik danışma yaklaşımlar kullanılarak hazırlanan danışma programı uygulanabilir.

Kaynakça

- Albayrak, S. (2012). *Okulda Uygulanan Zorbalığı Önleme Programının Zorbalığın Azaltılmasında Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Austin, V.L. ve Sciarra, D.T. (2012). *Çocuk ve Ergenlerde Duygusal ve Davranışsal Bozukluklar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ayas, T. (2008). *Tüm Okul Yaklaşımına Dayalı Zorbalığı Önleme Programının Etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *DeneySEL Desenler. Öntest-Sontest Kontrol Gruplu Desen ve Veri Analizi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğan-Ateş, A. ve Yağmurlu, B. (2010). Examining Victimization in Turkish Schools. *European Journal of Educational Studies*, 2(1), 31-37.
- Franklin, C., Moore, K., ve Hopson, L. (2008). Effectiveness Of Solution-Focused Brief Therapy in A School Setting. *Children ve Schools*, 30(1), 15-26.
- Franklin, C., Streeter, C., Kim, J., ve Tripodi, S. (2007). The Effectiveness Of A Solution-Focused, Public Alternative School For Dropout Prevention And Retrieval. *Children and Schools*, 29(3), 133-144.
- Genç, G. (2007). *Genel Liselerde Akran Zorbalığı ve Yönetimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Gingerich, W. J., ve Wabeke, T. (2001). A Solution-Focused Approach To Mental Health İntervention in School Setting. *Children ve Schools*, 23(1), 33-47.
- Köknel, Ö. (2004). *Ana-Baba Okulu- Ergenlik Dönemi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lines, D. (2006). *Brief Counselling in Schools: Working With Young People From 11 To 18* (2nd Ed.). London: Sage Publications Ltd.
- Meydan, B. (2013). Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma: Okullardaki Etkililiği Üzerine Bir İnceleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 120-129.
- Muratori, F., Picchi L., Bruni, G., Patarnello, M., ve Romagnoli, G. (2009). A Two-Year Follow-Up Of Psychodynamic Psychotherapy For internalizing Disorders in Children. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42(3), 331-339.
- Pişkin, M. (2002). Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler Ve Alınabilecek Önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), 531-562.
- Pişkin, M. ve Ayas, T. (2005). Lise Öğrencileri Arasında Yaşanan Akran Zorbalığı Olgusunun Okul Türü Bakımından Karşılaştırılması. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulmuş bildiri (21-23 Eylül) Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Yaman, Eroğlu ve Peker (2011). *Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Extended Summary

Introduction

In every society, adolescence is shown as a stormy era. While the problems and the conflicts of adolescents emerge from different kinds of reasons, it is possible to explain these reasons related to the differentiation occurred in adolescent by physical, sexual, emotional, social and personal developments during the adolescence (Kulaksızoğlu, 2004). In this era which is called as identity confusion by Erikson, adolescents lose the control over his or her behaviours (Köknel, 2004). Based on the increasing physical power and the conditions of environment where adolescent lives, there may be an increase in the frequency of aggressive behaviours and tendency to violence (Kulaksızoğlu, 2004). In this context, there are a lot of problems among the students in a school environment. One of the problems from these negative relationships is bullying. Bullying which is basically an abuse of power can be seen in various ways in schools. For instance; from directors to teachers, from teachers to students and, even if it occurs rarely, from students to teachers, bullying has been observed. Nevertheless, the most common way of bullying observed in schools is the one that takes place among the students and it is called as peer bullying. Peer bullying is a type of aggressiveness that is resulted with one or more than one students' intentional and continuous mobbing to other students who are weaker and unable to protect themselves.

Method

The aim of the current study was to investigate the effect of Solution-Focused Brief Group Counseling on peer bullying behavior. Both experimental and control groups had 12 students for each, consisting 6 females and 6 males. The experimental group took a 6-sessions Solution Focused Short-Term Group Counseling developed by the researcher. The Peer Bullying Scale was used for collecting data from both experimental and control groups. The 2 (experimental and control groups) X 3 (pretest, posttest, follow up) research design was applied. The dependent variable of the current study was Peer Bullying, and the independent variable was Solution-Focused Brief Group Counseling. The scale was administered to both experimental and control groups, as the pretest 2 weeks before the sessions started, and as the posttest 2 weeks after the last session, and also it is used for the follow-up test for determining the permanence of the experimental manipulation, 2 months after the posttest. In order to determine the significant differences between the scores of the pretests, the posttests, and the follow-up tests of both groups, two way analysis of variance (ANOVA) with repeated measures was conducted. Data was analyzed with 17.0 SPSS program

Findings

Basic hypothesis of the research is stated as follows; "There will be a significant decrease in peer bullying levels of the individuals who attended the solution oriented short term group counseling compared to the individuals who are in the control group." Before this hypothesis is tested, arithmetic means and standart deviations of peer bullying test scores individuals who were in the experimnetal and control group got before, after and 2 months after the Peer Bullying Identification Scale were calculated.

Discussion

Basic hypothesis of this research is stated as follows; "There will be a significant decrease in peer bullying levels of the individuals who attended the solution oriented short term group counseling compared to the individuals who are in the control group. And, this decrease will not change in the follow-up test which will be conducted two months after the last session.". The following results were obtained about the basic hypothesis of the research:

1. Without exception among pretest, posttest and follow up test results of experimental and control groups, a significant change was found among the average scores of Peer Bullying Identification Scale. This result shows that Solution Oriented Short Term Counseling is efficient.
2. Without group exception, the difference between individuals' pretest, posttest and follow up test average scores are significant. In other words, when there is no group exception, individuals' peer bullying levels change according to the experimental process. This result shows that the Solution Oriented Short Term Counselling is effective.
3. As a result of surveying the common factor (group measure factor), obtained value is significant. In other words, average scores of the individuals in the experimental and control group obtained from Peer Bullying Identification Scale in the pretest, posttest and follow up tests have changed. This result shows that Solution Oriented Short Term Counselling which was applied in the research is efficient. When all these findings were taken into consideration, it could be stated that the basic hypothesis about peer bullying was verified.